

Міністерство освіти і науки України

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Навчально-науковий юридичний інститут

ФІНАНСОВЕ ПРАВО УКРАЇНИ
ТА КРАЇН ЄС

ПРОГРАМА
нормативної навчальної дисципліни
підготовки бакалавра
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

Івано-Франківськ
2021 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: к.ю.н. Грицан О.А., доцент кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права

ЗАТВЕРДЖЕНО: Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, “___” _____ 2021 р., протокол № _____

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Фінансове право України та країн ЄС» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародне та європейське право» першого (бакалаврського) рівня підготовки студентів.

Фінансове право є самостійною галуззю єдиної правової системи держави, що складається з великої кількості норм, які послідовно розташовані в окремих інститутах. Фінансове право України поділяється на загальну й особливу частини. При цьому, загальна частина об'єднує норми, які закріплюють загальні принципи, правові форми і методи фінансової діяльності, правовий статус суб'єктів, а також норми, які регулюють відносини фінансового контролю. Особлива частина фінансового права включає певні групи правових норм, що регулюють однорідні фінансові відносини, об'єднані у самостійні інститути (зокрема, бюджетне, податкове право). Фінансове право країн ЄС охоплює норми, що регулюють фінансові правовідносини країн, які входять до ЄС (Франція, Німеччина, Іспанія, Італія, Польща та ін.). Сюди входять як наднаціональні норми, прийняті уповноваженими органами ЄС, так і внутрішнє фінансове законодавство.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є широке коло суспільних відносин у сфері публічної фінансової діяльності, що мають грошовий характер, і безпосередньо пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих і децентралізованих фондів коштів в Україні та державах ЄС.

Сучасна фінансова політика держави провадиться в життя через фінансове законодавство та відображає політичні, правові та економічні процеси, які супроводжують процес становлення правової держави з ринковою економікою, а також адаптацію національного законодавства до міжнародних норм та стандартів.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Фінансове право України та країн ЄС» має надзвичайно велике значення для підготовки фахівців з міжнародного права, оскільки надає необхідні правові основи, без яких неможливе повноцінне засвоєння багатьох знань в галузі фінансової діяльності будь-якої держави. Зокрема, це знання у сфері публічної фінансової діяльності, функціонування фінансової системи, бюджетного регулювання, податкового, страхового законодавства, фінансового контролю тощо. Тому дуже важливо допомогти студентам систематизувати основні загальнотеоретичні знання та положення нормативно-правових актів України та провідних країн ЄС. Фінансове право виокремилось з адміністративного права, тому має тісний зв'язок з цією галуззю, який проявляється в тому числі й через спільний метод правового регулювання. Основи законодавчого регулювання фінансово-правових відносин закладаються в Конституції тієї чи іншої держави, і у цьому проявляється зв'язок фінансового та конституційного права. Оскільки акти ЄС є частиною національного

законодавства держав-членів ЄС, то фінансове право ЄС, зокрема, бюджетне та податкове, є складовою частиною фінансового права цих держав.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальна частина фінансового права України та країн ЄС.
2. Характеристика окремих підгалузей та правових інститутів та фінансового права України.
3. Підгалузі та правові інститути фінансового права окремих країн ЄС.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом вивчення курсу «Фінансове право України та країн ЄС» є правові норми, які охоплюються самостійною комплексною галуззю системи права України – фінансовим правом, а також держав-учасниць ЄС, їх тлумачення, порівняння та механізми реалізації.

Дисципліна «Фінансове право України та країн ЄС» має надзвичайно велике значення для підготовки фахівців з міжнародного та європейського права, оскільки надає необхідні правові основи, без яких неможливе повноцінне засвоєння багатьох знань в галузі фінансової діяльності держави, в тому числі й тих, що мають пріоритетне значення у підготовці фахівців в галузі права. Зокрема, це знання у сфері бюджетного регулювання, податкового, страхового законодавства, фінансового інспектування, тощо. Тому дуже важливо допомогти студентам систематизувати основні загальнотеоретичні правові знання та положення нормативно-правових актів.

Фінансове право України поділяється на загальну й особливу частини. При цьому, загальна частина об'єднує норми, які закріплюють принципи, правові форми і методи фінансової діяльності, правовий статус суб'єктів, а також норми, які регулюють відносини фінансового контролю. Особлива частина фінансового права включає певні групи правових норм, що регулюють однорідні фінансові відносини, об'єднані у самостійні інститути (зокрема, бюджетне, податкове право тощо.) Після одержання відповідних знань стосовно організації публічної фінансової діяльності в Україні, студенти ознайомлюються із основами фінансового права окремих держав ЄС, таких як Франція, Німеччина, Іспанія, Польща. Таким чином, метою вивчення навчальної дисципліни «Фінансове право України та країн ЄС» є:

- оволодіння навичками та вміннями аналізувати фінансове законодавство України та окремих держав ЄС;
- формування знань щодо основних категорій фінансового права України та країн ЄС;
- ознайомлення з бюджетно-правовою діяльністю, видами публічних доходів та видатків в Україні та окремих державах ЄС ;
- засвоєння знань щодо фінансово-правового регулювання страхування та кредитування, притягнення до відповідальності за порушення фінансового законодавства;
- формування навичок практичного опрацювання нормативних актів українського та зарубіжного законодавства, дослідження динаміки їх зміни та оновлення;

- ознайомлення студентів зі змістом, суттю та правовою природою підгалузей та інститутів фінансового права;
- розвиток навичок щодо аналізу фінансово-правових норм, їх тлумачення і застосування;
- оволодіння навиками порівняльного аналізу та оцінки фінансового законодавства різних держав.

У результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати :

- базові поняття фінансового права;
- сучасні тенденції у розвитку фінансових правовідносин;
- організаційно-правові засади діяльності фінансових органів держави;
- систему джерел фінансового права;
- поняття, зміст, форми і методи здійснення фінансового контролю, тощо;
- особливості організації публічної фінансової діяльності в окремих державах ЄС.

вміти :

- знаходити необхідну фінансово-правову інформацію;
- користуватись першоджерелами фінансового права;
- аналізувати нормативно-правові акти з фінансового права України та країн ЄС;
- правильно і доречно застосовувати нормативну базу на практиці;
- кваліфікувати фінансово-правові ситуації;
- оцінювати переваги і недоліки правового регулювання фінансових правовідносин в Україні та державах ЄС.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Загальна частина фінансового права України та країн ЄС

ТЕМА № 1. ФІНАНСИ І ПУБЛІЧНА ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

Загальна характеристика фінансів. Визначення та коротка історична характеристика поняття «фінанси». Поняття публічних та приватних фінансів. Ознаки публічних та приватних фінансів (за Ж.М. Годме). Державні фінанси. Муніципальні фінанси. Фонди коштів – централізовані та децентралізовані. Співвідношення понять: «гроші» і «фінанси», «грошові відносини» та «фінансові відносини». Ознаки публічних фінансових відносин.

Рівні публічної фінансової діяльності (наднаціональний; державний;

муниципальний).

Фінансова діяльність держави. Формування, розподіл, використання фондів коштів. Фінансові ресурси. Система органів управління державними фінансами. Принципи фінансової діяльності держави. Методи фінансової діяльності держави: методи мобілізації (формування) фондів коштів; методи розподілу фондів коштів; методи використання фондів коштів.

Фінансова діяльність місцевого самоврядування: поняття, риси, зміст, суб'єкти.

Наднаціональна (міжнародна) фінансова діяльність.

Взаємодія суб'єктів публічного управління у фінансовій сфері. Фінансова система держави: в широкому та у вузькому розумінні. Окремі ланки фінансової системи держави: бюджетна система; позабюджетні цільові фонди; фінанси підприємств, установ, організацій; державного особистого та майнового страхування; кредиту, валютного регулювання, банківської системи, діяльності фінансових установ щодо надання фінансових послуг.

Особливості побудови фінансової системи окремих держав ЄС.

ТЕМА №2. ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВОГО ПРАВА І ФІНАНСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН

Розвиток фінансового права як галузі права. Поняття фінансового права. Наука фінансового права. Предмет і методи фінансово-правового регулювання. Поєднання адміністративного і цивільно-правового методу в регулюванні фінансових відносин. Підхід до визначення предмету фінансового права у країнах ЄС.

Система фінансового права. Особливості галузевих принципів фінансового права. Співвідношення фінансового права з іншими галузями права. Особливості структури фінансового права окремих держав ЄС.

Джерела фінансового права України. Особливості джерел фінансового права держав-членів ЄС: національне право та інтеграційне право. Акти Європейського Союзу як джерела фінансового права. Міжнародні договори і міжнародні стандарти у системі джерел фінансового права.

Поняття фінансово-правової норми, її характерні ознаки. Класифікація фінансово-правових норм. Структура фінансово-правової норми. Особливості гіпотези, диспозиції, санкції фінансово-правової норми.

Поняття фінансових правовідносин. Специфічні ознаки фінансових правовідносин. Зміст фінансових правовідносин. Поняття та особливості суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Поняття суб'єктів фінансово-правових відносин. Правосуб'єктність учасників фінансових правовідносин. Види суб'єктів фінансово-правових відносин. Відмежування публічних фінансів та приватних фінансів у відносинах, які є предметом вивчення фінансового права.

ТЕМА № 3. ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ТА СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ ТА ДЕРЖАВАХ ЄС

Поняття фінансового контролю. Зміст та основні завдання фінансового контролю. Мета фінансового контролю, значення контрольної діяльності для держави та її адміністративно-територіальних одиниць. Функції фінансового контролю.

Принципи фінансового контролю. Лімська декларація керівних принципів аудиту публічних фінансів як джерело міжнародного «м'якого права», та її відображення у національному законодавстві України та країн ЄС. Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю (INTOSAI – International Organization of Supreme Audit Institutions) та значення її діяльності у регулюванні відносин фінансового контролю.

Класифікація видів фінансового контролю. Характеристика видів фінансового контролю за часом проведення. Види фінансового контролю за суб'єктами здійснення. Види фінансового контролю за джерелами контролю. Види фінансового контролю за сферою фінансової діяльності.

Методи фінансового контролю. Поняття обліку, аналізу, ревізії, обстеження, інспектування, інвентаризації. Поняття, види, терміни проведення перевірок. Фінансовий контроль та контрольне провадження.

Спеціальний правовий статус суб'єктів, уповноважених здійснювати фінансовий контроль в Україні. Державні контролюючі органи загальної компетенції.

Контролюючі органи спеціальної компетенції. Контрольні повноваження Рахункової палати, Міністерства фінансів України, Державної аудиторської служби України. Контрольні функції Державної казначейської служби України. Контрольні повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері оподаткування, податковий контроль. Контрольні повноваження Національного банку України.

Публічний аудит. Аудит бухгалтерського обліку та фінансової звітності, співвідношення з державним аудитом.

Механізм фінансового контролю ЄС. Європейська рахункова плата або Європейський суд аудиторів (European Court of Auditors). Європейська Рада з системних ризиків (European Systemic Risk Council). Європейська банківська організація (European Banking Authority). Європейська рада страхування і пенсійного забезпечення (European Insurance and Occupational Pensions Authority). Європейська організація з цінних паперів і ринків (European Securities and Markets Authority). Європейська організація вищих органів фінансового контролю (EUROSAI).

Загальні засади організації національного фінансового контролю в державах ЄС. Особливості здійснення національного фінансового контролю в окремих державах ЄС (ФРН, Франція, Іспанія).

Змістовий модуль II. Характеристика окремих підгалузей та інститутів фінансового права України

ТЕМА № 4. БЮДЖЕТНЕ ПРАВО

Поняття бюджету. Бюджет як економічна, політична та правова категорія. Ознаки та функції бюджету. Поняття бюджетного періоду.

Горизонтальна та вертикальна структура бюджету. Загальний та спеціальний фонди бюджету.

Предмет бюджетного права. Характеристика видів бюджетно-правових норм. Особливості бюджетних правовідносин.

Поняття бюджетного устрою. Структура бюджетної системи. Державний та місцеві бюджети. Зведений бюджет. Характеристика основних принципів бюджетної системи України.

Сутність та призначення бюджетної класифікації. Структура бюджетної класифікації. Класифікація доходів. Класифікація видатків. Класифікація фінансування. Класифікація боргу.

ТЕМА №5. БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

Поняття бюджетного процесу. Аналіз стадій бюджетного процесу. Характеристика суб'єктів-учасників бюджетно-процесуальних відносин.

Повноваження учасників бюджетного процесу на стадії складання проектів бюджетів.

Повноваження учасників бюджетного процесу на стадії виконання бюджетів: повноваження Кабінету міністрів України, центральних органів виконавчої влади, окремих розпорядників бюджетних коштів.

Підготовка проекту закону про державний бюджет.

Особливості розгляду проекту Закону про Державний бюджет України у Верховній Раді України. Основні терміни та порядок проходження читань законопроекту. Порядок та терміни прийняття закону про державний бюджет України. Форма та порядок обслуговування державного бюджету. Суб'єкти виконання бюджету.

Звітування учасників бюджетного процесу, відповідальних за його виконання. Характеристика видів звітності про виконання державного бюджету.

Складання проектів рішень про місцеві бюджети. Основні повноваження учасників бюджетного процесу на стадії складання розгляду проектів про місцеві бюджети. Порядок прийняття та затвердження місцевих бюджетів. Види місцевих бюджетів. Розпорядники коштів місцевих бюджетів.

Виконання місцевих бюджетів. Звітування про виконання місцевих бюджетів.

ТЕМА № 6. ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ

Поняття та значення міжбюджетних відносин. Фінансовий норматив бюджетної забезпеченості.

Поняття та види міжбюджетних трансфертів. Поняття дотації як виду міжбюджетного трансферту. Загальна характеристика прямої дотації. Характеристика реверсної дотації та особливості її обчислення. Додаткові дотації.

Поняття та види субвенції як міжбюджетного трансферту.

Трансферти, що надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами.

Характеристика окремих видів міжбюджетних трансфертів (додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих бюджетів внаслідок наданих державою податкових пільг, освітня субвенція, субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, медична субвенція).

ТЕМА № 7. ПУБЛІЧНІ ВИДАТКИ І ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЇХ ФІНАНСУВАННЯ

Поняття державних видатків. Система державних видатків. Співвідношення понять: «державні видатки» «видатки місцевого самоврядування» та «видатки державного бюджету».

Класифікація державних видатків.

Поняття місцевих видатків. Класифікація місцевих видатків.

Поняття фінансування та його співвідношення з видатками. Поняття державних витрат/видатків. Планування розподілу фінансових ресурсів. Правові принципи фінансування видатків.

Правові основи кошторисно-бюджетного фінансування. Поняття кошторису. Види кошторисів витрат.

Соціально-культурні видатки: особливості та сфери призначення. Фінансування охорони здоров'я та фізичної культури. Видатки на культуру та мистецтво. Фінансування оборони країни. Фінансування органів законодавчої, виконавчої влади та правоохоронних органів.

ТЕМА № 8. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНИХ ДОХОДІВ

Поняття державних доходів. Співвідношення понять: «доходи», «доходи, джерелом походження з України», «іноземні доходи», «державні доходи», «доходи країни», «фінансові ресурси держави». Класифікація державних доходів.

Поняття місцевих доходів. Класифікація місцевих доходів.

Податкові надходження як основні види доходів державного та місцевих бюджетів. Розподіл податкових надходжень між бюджетами згідно бюджетного законодавства. Поняття, основні ознаки та елементи податку. Функції, принципи податків. Види податків. Поняття і характеристика

загальнодержавних податків. Місцеві податки: поняття, види, особливості.

Неподаткові надходження: поняття та види. Державне мито. Особливості та підстави стягнення державного мита. Методи нарахування ставок державного мита. Мито, що стягується митними органами. Адміністративні збори. Штрафні санкції за порушення правових норм як вид неподаткового доходу.

ТЕМА №9. ПРАВОВІ ОСНОВИ ПУБЛІЧНОГО КРЕДИТУ

Поняття кредиту. Спільні та відмінні риси фінансів та кредиту. Ознаки, принципи, функції кредиту.

Державний кредит як правова категорія та фінансово-економічна категорія. Особливості та принципи державного кредиту. Функції державного кредиту. Форми та види державного кредиту.

Державні цінні папери. Облігації внутрішніх та зовнішніх позик. Казначейські зобов'язання.

Гарантовані позики. Казначейські позики.

Поняття та особливості державного боргу. Форми державного боргу. Поняття та класифікація державних позик. Управління державним боргом.

Місцеві запозичення. Управління місцевими запозиченнями.

ТЕМА № 10. ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Поняття та ознаки страхування. Страхові фонди: поняття, форми організації. Функції страхування.

Основні категорії інституту страхування: страховик, страхувальник, страховий ризик і страховий випадок, страхова сума, страхова виплата, страхове відшкодування, страховий платіж і страховий тариф.

Види страхування. Особливості окремих видів страхування: майнове страхування, особисте страхування, страхування відповідальності, страхування підприємницьких ризиків. Добровільне страхування та його види. Види обов'язкового страхування.

Суб'єкти страхового ринку. Державні страхові фонди: види та особливості державних страхових фондів України. Правовий статус Пенсійного фонду України. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Поняття ЄСВ та особливості його обчислення.

ТЕМА № 11. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Поняття та види відповідальності за порушення фінансового законодавства. Фінансова відповідальність як вид юридичної відповідальності.

Поняття, та особливості складу фінансового правопорушення,

бюджетного правопорушення, податкового правопорушення.

Адміністративна відповідальність за порушення фінансового законодавства.

Фінансові санкції та їх види.

Кримінальна відповідальність за порушення фінансового законодавства.
Загальна характеристика відповідних складів злочину.

Поняття відповідальності за валютні правопорушення. Види юридичної відповідальності за валютні правопорушення.

Відповідальність за порушення податкового законодавства.

Змістовий модуль III. Підгалузі та правові інститути фінансового права окремих країн ЄС

ТЕМА 12. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН У КРАЇНАХ ЄС

Особливості правового регулювання бюджетних відносин в ЄС.
Джерела бюджетного права ЄС. Бюджет ЄС.

Основні положення бюджетного права ФРН. «Фінансова конституція» - розділ X Основного Закону ФРН. Бюджетна система ФРН: Федеральний бюджет, бюджети земель, місцеві бюджети. Бюджетний федералізм ФРН. Принцип «кооперативного федералізму». Принцип «виконавчого федералізму». Основи бюджетного процесу в ФРН (Haushalts-Kreislauf). Міжбюджетні відносини в ФРН. Фінансове вирівнювання як інститут бюджетного права ФРН. Спеціальні фонди в ФРН. Бюджетний контроль в ФРН.

Бюджетне право Франції. Конституційно-правові основи бюджетного права Франції. Органічний Закон «Про фінансові закони» (Закон 2001-692) як джерело бюджетного права Франції. Джерела бюджетного права Франції: Основний (щорічний) закон про бюджет (La loi de finances initiale); Уточнений закон про бюджет (La loi de finances rectificative); Звітний закон про фінанси (La loi de règlement); Закон про легітимізацію оподаткування. Характеристика бюджетної системи Франції: Державний бюджет та місцеві бюджети. Основи бюджетного процесу у Франції.

Бюджетне право Польщі. Джерела бюджетного права Республіки Польща. Структура бюджетної системи Польщі. Багаторічний державний фінансовий план та Бюджетний закон: правова природа та співвідношення. Структура та призначення Багаторічного державного фінансового плану Польщі. Структура Бюджетного закону Польщі. Доходи і видатки Державного бюджету Польщі. Бюджетний процес в Республіці Польща: порядок розробки та прийняття державного бюджету, виконання Закону про бюджет. Бюджети місцевого самоврядування Республіки Польща. Бюджетна резолюція органу місцевого самоврядування. Бюджетний контроль в Республіці Польща.

Основні засади бюджетного права і бюджетного процесу Іспанії.

ТЕМА 13. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКОВИХ ВІДНОСИН У КРАЇНАХ ЄС

Особливості правового регулювання податкових відносин в ЄС. Джерела податкового права ЄС.

Податкова система ФРН. Конституційне регулювання податкової системи в ФРН. Податковий федералізм ФРН. Положення про податки та платежі (Abgabenordnung). Чотири рівні податкової системи ФРН: спільні податки; федеральні податки; податки земель; податки обшин. Церковний податок.

Податкова система Франції та її характерні риси. Рівні податкової системи Франції. Державні податки і збори: прибуткові податки (податок з доходів фізичних осіб та податок на прибуток корпорацій); податки на споживання (акциз, мито, ПДВ); податки з капіталу (податки на власність і майно; соціальний податок на заробітну плату; податок на професійну освіту; реєстраційна та гербові збори; податок на транспортні засоби юридичних осіб). Місцеві податки і збори у Франції.

Податкова система Польщі. Податкове законодавство Польщі. Прямі та непрямі податки в Польщі. Податки з обороту. Податки з доходів фізичних і юридичних осіб. Податки на майно. Податки на споживання. Податок на благодійність.

Правове регулювання податкової системи Іспанії. Рівні оподаткування в Іспанії: загальнодержавний, регіональний, місцевий. Прямі податки. Непрямі податки та їх характеристика.

3. Рекомендована література:

Базова

1. Андрущенко Г.С. Становлення та розвиток бюджетного законодавства України : [монографія] / Галина Сергіївна Андрущенко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2-ге вид, випр. і допов. – Київ : Вид-во Людмила, 2020. 203 с.
2. Білецька О. І. Порівняльна характеристика бюджетного устрою двох держав : Україна та Німеччина [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edportal.net/referaty/finansovyenauki/226267/> (дата звернення: 01.01.2021).
3. Вайцеховська О.Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та сучасний стан розвитку [Текст] : монографія / О. Р. Вайцеховська ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Чернівці : Друк Арт, 2019. – 559 с.
4. Гордей О.Д. Державні цільові фонди [Текст] : навч. посіб. / О. Д. Гордей, В. П. Биховченко, А. М. Ковальчук ; Ун-т держ. фіск. служби України. - Вид. 2-ге, оновл. та допов. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 349 с.
5. Карлін М.І. Фінанси країн Європейського Союзу [Текст] : навч. посіб. / М. І. Карлін. - К. : Знання, 2011. 639 с.
6. Попова С.В., Роль В.Ф., Сергієнко В.В. Фінансове право: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 392 с.
7. Право Європейського Союзу : підручник / [Р. А. Петров (кер. авт. кол.), А. О. Вакуленко, Ван Елсуwege П. та ін.] ; за ред. Р. А. Петрова. – Вид. 9-те, змінене і допов. Харків : Право, 2019. 442 с.
8. Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях) : навч.-довідк. посіб. / [Т. В. Комарова, О. Я. Трагнюк, І. В. Яковюк та ін.] ; за заг. ред. І. В. Яковюка. Харків : Право, 2019. 178 с.
9. Фінансове право : підручник / [О. О. Дмитрик, І. Є. Криницький, О. А. Лукашев та ін.] ; за ред. М. П. Кучерявенка, О. О. Дмитрик. Харків : Право, 2019. 416 с.
10. Фінансове право [Текст] : навч. посіб. / М.Г. Волощук, Т.О. Карабін, М.В. Менджул. – Вид. 3-тє, допов. та перероб. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2017. 244с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/14778/1/%D0%A4%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%203%20%D0%B2%D0%B8%D0%B4..pdf>
11. Фінансове право [Текст] : навч. посіб. / [Л. К. Воронова та ін.] ; за заг. ред. проф. Н. Ю. Пришви ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : Ліра-К, 2018. 375 с.
12. Фінансове право [Текст] : підручник / [О. М. Бандурка та ін.] ; за заг. ред. О. П. Гетманець ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. - Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 391 с.

13. Фінанси зарубіжних країн: навчальний посібник / [Кізіма Т. О., Кравчук Н. Я., Горин В. П. та ін.]; за ред. О. П. Кириленко. – Тернопіль: Економічна думка, 2013. – 287 с.
14. Doc. dr Marek Grzybowski. Katedra Prawa Finansowego Budżet Państwa. Styczeń 2020. URL: <https://www.wpia.uw.edu.pl/uploads/media/5df3601197f84/budzet-panstwa-2019.pdf> (дата звернення: 01.01.2021).
15. M. Popławski, Lokalne prawo podatkowe (dr hab. L. Etel), Uniwersytet w Białymstoku, 2003.
16. Dermine J. European Banking, Past, Present and Future // The Transformation of the European financial system: conference paper. - INSEAD, Fontainebleau, 2002. URL: https://www.ecb.europa.eu/events/pdf/conferences/dermine_comp.pdf (дата звернення: 01.01.2021).
17. Ustawa o finansach publicznych. Komentarz prawno-finansowy, H. Dzwonkowski, G. Gołębiowski (red.), Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2014. URL: https://wydawnictwo.sejm.gov.pl/wydawnictwo_sejmowe.nsf/product.xsp?PU=D3C0E3CC0308F33DC1257E05002E42CE (дата звернення: 01.01.2021).
18. Schopmann H., Hemetsberger W., Schwander D. European Banking and Financial Services Law. – 2nd Revised edition. Kluwer Law International, 2006. 248 p.
19. M. Bouvier, Finanse lokalne we Francji, Warszawa 1999 (nadzór tłumaczenia, red. nauk. oraz wprowadzenie).
20. Prawo Finansowe. 2. WYDANIE POSZERZONE I UAKTUALNIONE. Redakcja naukowa Ryszard Mastalski Eugenia Fojcik-Mastalska. Warszawa 2013.

Допоміжна

21. Атаманчук Н. І. Правові основи непрямих податків в Україні [Текст]: монографія / Н. І. Атаманчук ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Київ : Алерта : Правова Єдність, 2019. - 351 с.
22. Баїк О. І. Понятійно-категоріальний апарат податкового права України [Текст] : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Баїк Оксана Іванівна ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». - Львів, 2019. - 40 с.
23. Бондаревська О.М. Особливості оподаткування доходів фізичних осіб в Україні та Європейському Союзі / О.М. Бондаревська, О.М. Дахно // Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 15 жовт. 2019 р. – Полтава : ПолтНТУ, 2019. – С.170–172.
24. Буряк І. В. Фінансово-правове регулювання місцевих гарантій [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Буряк Ірина Володимирівна ; Держ. фіск. служба України, Ун-т держ. фіск. служби України. - Ірпінь, 2019. - 20 с.
25. Греца Я.В., Когут М.Г. Податкові системи Франції та Швеції: аналіз

основних особливостей та можливість їх запозичення для України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. Випуск 47. Том 2. Ужгород, 2017. С.119-122.

26. Губанова Т.О. Значення досвіду країн ЄС для подальшого реформування системи державного фінансового контролю в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Випуск 33. Том 2. Ужгород, 2015. С.14-17.

27. Дудченко В. Ю. Фінансово-бюджетна система Німеччини : сучасний стан та проблеми функціонування / В. Ю. Дудченко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2014. – №38. – С. 134-143.

28. Очкуренко С.В. Місце фінансового права в системі права України [Текст]: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Очкуренко Сергій Володимирович; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ, 2018. - 35 с.

29. Рядінська В.О. Фінансово-правове регулювання надання державних (місцевих) гарантій в Україні [Текст] : монографія / В. О. Рядінська, С. В. Нефьодов ; Держ. НДІ МВС України. - Херсон : Гельветика, 2019. - 211 с.

30. Тулянцева В. А. Фінансово-правове регулювання діяльності позабюджетних державних цільових фондів в Україні [Текст] : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Тулянцева Валерія Андріївна ; Запоріж. нац. ун-т. - Запоріжжя, 2019. - 20 с.

31. Селіванова Н. М., Химич Р. В. Порівняльний аналіз податкових систем зарубіжних країн та України //Причорноморські економічні студії. – 2017. – №. 18. – С. 202-206.

32. Чинчин О.В. Класифікація доходів бюджетів: дискусійні аспекти. Юридичний бюллетень. 2019. № 9. С. 98–102.

33. Хохуляк В. Вчення про фінансове право в системі європейської фінансової науки XIX ст. Юридична Україна. 2013. № 1. С. 46-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2013_1_10.

34. J. Bonarski, Regulacje prawno-finansowe a przeciwdziałanie legalizowaniu dochodów z przestępstw, 2011.

35. A. Melezini, Prawne instrumenty zapobiegania i zwalczania korupcji przez kontrolę skarbową, 2012.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання : залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання : тестові завдання; письмові контрольні роботи; самостійні роботи; експрес-опитування; відкриті тести по термінах (термінологічний диктант) тощо.